

**“TA’LIM TIZIMIDA DISKRIMINATSIYAGA QARSHI
INKLYUZIV SIYOSAT”**

Sattorova Ozodaxon Komil qizi

FarDU talabasi.

Rustamova A’loxon Ulug’bek qizi

FarDU talabasi.

**«Odamda qanday tashxis ekanligi muhim emas. Unga hurmat bilan
munosabatda bo’lish va munosib hayot kechirish imkonini berish
muhim».**

Mariya Sibulskaya

Annotatsiya: Maqolada O‘zbekistonda inklyuziv ta’lim tizimini rivojlantirish bo‘yicha qabul qilingan davlat qarorlari tahlil qilingan. Xususan, PQ–4551-son qaror hamda 2021–2025-yillarga mo‘ljallangan inklyuziv ta’lim dasturlari asosida nogironligi bo‘lgan bolalar uchun ta’lim imkoniyatlarini kengaytirish, ularni umumta’lim muhitiga integratsiya qilish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda inklyuziv ta’limni joriy etishdagi yutuqlar, mavjud muammolar va logopedik yondashuvning ahamiyati tahlil etilgan.

Annotation: The article analyzes the state policies and decisions aimed at developing an inclusive education system in Uzbekistan. In particular, the PQ–4551 Resolution and the 2021–2025 inclusive education programs are examined in the context of expanding educational opportunities for children with disabilities and integrating them into general education. The study

highlights the achievements, existing challenges, and the significance of the logopedic approach in improving inclusive education practices.

Аннотация: В статье анализируются государственные решения и политика, направленные на развитие инклюзивного образования в Узбекистане. В частности, рассматриваются постановление № PQ-4551 и программы инклюзивного образования на 2021–2025 годы, направленные на расширение образовательных возможностей для детей с ограниченными возможностями и их интеграцию в систему общего образования. В исследовании освещаются достижения, существующие проблемы и значение логопедического подхода в повышении эффективности инклюзивного образования.

Kalit soʻzlar: inklyuziv taʼlim, maxsus taʼlim, logopediya, nutq nuqsonlari, davlat qarorlari, pedagogik yondashuv, ijtimoiy integratsiya, teng imkoniyatlar, bolalar rivoji, maxsus ehtiyojli bolalar, taʼlim siyosati, inklyuziv muhit.

Keywords: inclusive education, special education, speech therapy, speech disorders, state decisions, pedagogical approach, social integration, equal opportunities, child development, children with special needs, education policy, inclusive environment.

Ключевые слова: инклюзивное образование, специальное образование, логопедия, речевые нарушения, государственные решения, педагогический подход, социальная интеграция, равные возможности, развитие ребёнка, дети с особыми потребностями, образовательная политика, инклюзивная среда.

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan barcha islohotlar zamirida, eng avvalo, kelajak avlodning barkamol boʻlib ulgʻayishi, hech kimdan kam boʻlmay dunyo arenalarini zabt etishga qodir farzandlar boʻlib yetishishi kabi

dolzarb masalalarni hal etish turadi. Ayniqsa, yetim va ota-ona qaramog‘isiz qolgan, nogiron, rivojlanishida nuqsoni bor bolalarning ijtimoiy himoyasi hamisha davlat va jamiyatning ustuvor vazifasi hisoblangan. Ushbu vazifani amalga oshirish borasida O‘zbekiston Respublikasida rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan kishilarning huquq va erkinliklarini, teng imkoniyatlarini ta’minlash, turmush faoliyatidagi cheklanish, chegaralarni bartaraf etish, ta’limni tashkil etish va boshqarishga zamonaviy yondashuv, uning sifati va samaradorligini oshirish, jamiyatda aholining turli qatlamlari uchun ta’limning uzviylik va uzluksizligini ta’minlash borasida talaygina ishlar amalga oshirib borilmoqda.

Inklyuzivlik – inglizcha so‘z bo‘lib, inklusif- qo‘shish, birlashtirish ma’nolarini anglatadi. Mazkur atama alohida ehtiyojga ega bo‘lgan o‘quvchilarni umumta’lim maktablarida sog‘lom bolalar bilan qo‘shib birgalikda o‘qitish jarayonini ifodalaydi.

Inklyuziv ta’limning maqsadi – alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan o‘quvchilar uchun maktabda maxsus vosita va metodlarni qo‘llash orqali maxsus pedagoglarni jalb etgan holda to‘siqsiz moslashtirilgan ta’lim muhitini yaratish, ularning jamiyatga samarali moslashuvi hamda to‘laqonli uyg‘unlashuviga xizmat qiladigan sifatli ta’lim berishni ta’minlashdan iborat. Inklyuziv ta’limning vazifalari quyidagilardan iborat: rivojlanishning turli imkoniyatlariga ega bo‘lgan o‘quvchilar uchun har qanday kamsitilishni istisno qiladigan, barcha bolalarga teng munosabatda bo‘lishni ta’minlaydigan yagona moslashtirilgan ijtimoiy muhitni yaratish; jamoatchilik hamda ta’lim jarayonining barcha ishtirokchilarida alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan o‘quvchilar muammolariga nisbatan bag‘ri kenglik munosabatini shakllantirish; ta’lim jarayonida sog‘lom bolalar bilan bir qatorda alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarning aqliy va ijtimoiy salohiyatlarini rivojlantirish; barcha o‘quvchilar uchun davlat ta’lim standartlariga muvofiq maktabgacha,

umumiy o'rta, kasb-hunar va oliy ta'lim dasturlarini o'zlashtirish uchun imkoniyat yaratish.

O'zbekistonda nogironlarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, tibbiy-ijtimoiy yordam ko'rsatish, hayot sifatini yaxshilash tizimini takomillashtirish, ularga ta'lim olish va ishga joylashishda har tomonlama ko'maklashish bo'yicha qator ishlar amalga oshirilib, xalqimizga xos bo'lgan mehr-shafqat hamda ezgulik tuyg'ularini hisobga olgan holda nogironlarning muhim ehtiyoj va talablariga alohida e'tibor qaratilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi **PF-4947-son** "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida", 2017 yil 1 dekabrda **PF-5270-son** "Nogironligi bo'lgan shaxslarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida", 2019 yil 29 apreldagi **PF-5712-son** "Xalq ta'limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risida", 2020 yil 6 noyabrda **PF6108-son** "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risidagi farmonlari, 2020 yil 13 oktyabrda **PQ-4860-son** "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021 yil 12 oktyabrda **638-son** "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim berishga oid normativ huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to'g'risida"gi qarori, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi **PF-60-sonli** «2022-2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida»gi farmoni hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirish muhim ahamiyatga ega. Inklyuziv ta'lim tizimini joriy qilish bo'yicha qator normativ huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Mazkur hujjatlarda jamiyatimizning bir bo'lagi bo'lgan maxsus yordamga muhtoj bolalarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, ularga ta'lim-

tarbiya berish, ularning sog'lom bolalar qatoridan o'rin olib o'z qobiliyati, imkoniyatlarini ko'rsata olishiga, ma'naviy kamol topishiga qaratilgan chora-tadbirlar belgilab berilgan. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 5 sentyabrdagi "Xalq ta'limi tizimiga boshqaruvning yangi tamoyillarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi **PQ-3931-son** qarorida alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarning ijtimoiy kafolatlarini ta'minlovchi chora-tadbirlar samaradorligini yanada oshirish, ularning ta'lim-tarbiya (shu jumladan, inklyuziv ta'limtarbiya) olishiga xizmat qiladigan moslashuv muhitini yaratish bo'yicha alohida vazifalar qayd etib o'tilgan. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 29 apreldagi **PF-5712-son** Farmoni bilan tasdiqlangan O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ko'rsatiladigan ta'lim xizmatlari sifatini yaxshilash bo'yicha: alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar ta'lim oladigan ta'lim muassasalari binolariga qo'yiladigan talablarni ishlab chiqish va tasdiqlash; alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar o'qitiladigan ta'lim muassasalarini zarur adabiyotlar, metodik qo'llanmalar, turli kasblarga o'qitish uchun uskuna va jihozlar bilan ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlarni amalga oshirish; alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarni o'qitish uchun inklyuziv ta'lim tizimini tashkil etish, umum ta'lim muassasalarini maxsus moslamalar (ko'tarish qurilmasi, pandus, tutqich va boshqalar), shuningdek tegishli kadrlar (maxsus pedagog, bolalarni ruhiy-pedagogik kuzatish bo'yicha mutaxassislar) bilan ta'minlash; jamoatchilik o'rtasida alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarning bilim olish huquqi, inklyuziv o'qitishning mazmun mohiyati haqida tushuntirish ishlarini olib borish; o'quvchilarning jismoniy va aqliy talab-ehtiyojidan va ta'lim muassasalarining geografik joylashuvidan kelib chiqqan holda alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar o'qitiladigan ta'lim muassasalarini optimallashtirish; Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarning moslashishi va integratsiyasi uchun maktab-internatlarni

bosqichma-bosqich maxsus jihozlar bilan ta'minlash; alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan har bir bolaning inklyuziv ta'lim olish huquqini ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlarni amalga oshirish kabi vazifalar belgilangan. "Zamonaviy maktab"larni qurishda ushbu maktablarda alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarni o'qitish uchun zarur shart sharoitlarni yaratish, ular uchun maxsus infratuzilma bo'lishi va jihozlanishini ta'minlash maqsadida inklyuziv ta'limni tashkil etish bo'yicha **"Zamonaviy maktab"**ga qo'yiladigan me'yoriy talablar loyihasi ishlab chiqildi. Bundan tashqari, alohida ta'lim olish ehtiyoji bo'lgan bolalar va ularning ota-onalariga korreksion pedagogik yordam olishida va kasbga yo'naltirishda ta'lim muassasalari har tomonlama yordam ko'rsatishi Vazirlar Mahkamasining 2021 yil 12-oktyabrdagi **638-son** qarori bilan tasdiqlangan "Umumiy o'rta ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni tashkil etish tartibi to'g'risida"gi Nizomda belgilab berilgan. mkoniyati cheklangan bolalar bilan olib boriladigan korreksion tarbiyaviy ishlarning huquqiy asoslarini yanada takomillashtirib borish zamon talabidir. Jismoniy yoki ruhiy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan yordamga muhtoj bolalar davlatimizning teng huquqli a'zolari. Ularni uzluksiz ta'lim tizimidagi barcha muassasalarda hamma qatori ta'lim olishi va tarbiyalanishini ta'minlash bizning asosiy vazifalarimizdan biridir. nsonlarning nogironlarga nisbatan munosabatini o'zgartirish, atrofdagilarni ularning jamiyatda to'liq va teng huquqli ishtiroki haqida xabardor qilish nogironlarning dolzarb muammolarini hal etishda o'ta muhim ahamiyatga ega. **"Nogiron"** tushunchasini muomaladan chiqarish va uning, eng avvalo, inson ekanligini hisobga olgan holda umume'tirof etilgan **"nogironligi bo'lgan shaxs"** atamasini kiritildi.

Har qanday shaxs u hoh nuqsonli bo'lsin hoh sog'lom teng tarzda bilim olish va imkonlatlardan teng huquqda foylanishi mumkin. Bularning hammasi qonun bilan bekgilab qo'yilgan. Har bir insonga hurmat bilan munosabatda bo'lish bu insonoylik belgisi hamdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi qonuni (2020-yil 23-sentabr).
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 13-dekabrda 737-son qarori — “Inklyuziv ta’limni rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”.
3. Mamatova A., “Inklyuziv ta’limni tashkil etishda diskriminatsiyani oldini olish mexanizmlari”, Toshkent davlat pedagogika universiteti ilmiy to‘plami, 2023-yil. Ol
4. Abdullayeva S., “Inklyuziv ta’lim va ijtimoiy tenglik”, “Ta’lim va innovatsiyalar” jurnali, 2022-yil.
5. R.Sharofiddinova Inklyuziv ta’lim. Gospital pedagogika.

